

A Noszty-fiú esete Tóth Marival

Klasszikus hagyományaink ápolása, felújítása és az a törekvés, hogy a dolgozók minél szélesebb rétegei számára váljon közkincsé, ami benne igazi érték — alapvető része kultúrforradalmunknak, népi demokráciánk kultúrpolitikájának. Helyesen és jól választott ezért a szegedi Nemzeti Színház, amikor műsorára tűzte Mikszáth Kálmán „A Noszty-fiú esete Tóth Marival” című művét. Helyes ez annál is inkább, mert éppen ez a mű az, amellyel a leggyalázatosabban bánt a Horthy-korszak s a legszemérmesebbül hamisították meg a Harsányi Zsolt-féle bértörlőket.

A mult „kultúrpolitikája” — nem új ez a megállapítás — félt mindentől, ami alkalmas lehet a nép öntudatának ébresztésére, személt felnyitására s világosságot vetít az ország vezető köreinek aljasságára. Mikszáth alkotásánál jogosan is félt ettől s ha már nem tagadhatta le, nem törődött el, akkor legalább a hazugsághoz, a félrevezetéshez, a hamisításához folyamodott. Így lett Noszty Ferencből, a lelke mélyéig romlott, számító l. zománnyavadszából kedélyes huszártisztcske, kedves fiatalember, — akivel együtt örülhet a község, hogy sikerült a „jó parti” — s így csavarították ki az eredeti értelmet másutt is, elhagyva azokat a részeket, amelyek kellemetlenek lehettek az úri Magyarország vezetőinek. Így azután a szerelmi kaland bonyolultmában veszélyes, lenné vált számukra a mikszáthi mondanivaló, amely pedig rendkívül éles vádakat emel a diszmagyaros urak, a nemesi vármegye ellen. Nem kell mást tennünk, csak elővenni az eredeti Mikszáth-regényt s világossá áll előttünk a kép. Hátározott állásfoglalás minden szava a dűnen-rível, a feudális urakkal szemben. Egyáltalán nem valamiféle humorizáló adományszóval van itt szó, mint ahogyan egyesek szereték volna elhitetni. Természetesen Mikszáth világosméllete sem jelentkezik mindig töretlenül, de a kríkaai realizmus útját járva, világos és következetes a társadalom, szemlélete vagy még inkább társadalmi bírálata. S éppen ezzel az éles bírálattal egyben ítélik meg. Ezért nem állja meg helyét a mult egyik szinte legfőbb „hivatalos” irodalomtörténésének megállapítása, amely szerint „az ő (Mikszáth) mestersége nem az volt, hogy ítélez, hanem hogy humorista legyen”. Ez az, ami pedig a legjavolabb áll tőle: az öncélú humor, a puszta nevetetés. Szatirikus ő izzig-érig, mégpedig kemény szatirikus, aki félelmetes tárgyilagossággal ábrázolja a multat. A ma, a népi demokrácia irodalomtörténésének van igaza, amikor megállapítja róla, hogy a „mi írónk, a nagy szatirikus, akinek megvesztett, gélhetetlen látása, kérelhetetlen igazságérzete nem tűr meg semmiféle hazugságot” (Király István).

A hazug életgyöklöte az igazság keresésének oltathatlan vágya vezette. „A Noszty-fiú esete Tóth Marival” megírásához is, mert lehetett-e nagyobb hazugság, önámítás és mások becsapása, mint a feudális urak külszínes élete. Az ő kezük nyomán a hazugság, a kép-mutatás országává lett Magyarország s ebben a fertőben a feltörekvő új rétegek — Mikszáth korában az újszerű polgárság tagjai — tudnak felfrissülést hozni. Talán nem túlzás, ha a Noszty-fiú esetét mintegy jelképként is fogjuk fel, amint azt egyik bírálója tette. A Nosztyak Tóth Marival akarc, ják hálójukba ejteni éppennyig, mint ahogyan a kártekonny éldődik uralkodó mágnyások, feudális urak akarják beszennyezni a „mátkát”, a hajadást jelentő polgári Magyarországot. Nem véletlen, hogy a regényben — s így a színműben is — egy egész vármegye nemességese esküszik össze minden rendelkezésre álló eszköz felhasználásával, beleértve az államhatalmat is, hogy az eladósodott dzsentri-fiú kezére játsszák a gazdag iparos lányát. Ezernyi szállal szövédek össze abban a társadalomban az érdekek, a sógorságokon, rokonságokon keresztül s minden igyekezet mélyén egyetlen gondolat lapult: megtartani a látszatot, úrnak maradni, uraság élni, bármi is rejlik az úri külső alatt.

A színpadi átirat Benedek András és Karinthy Ferenc munkája, becsületesebben ígyvezik visz-szaadni az író regénybe öntött eredeti elgondolását. Az ő érdemük, hogy a színházlátogató közönség szemé előtt ugyanúgy jelenhet meg a nemesi, úri Magyarország belső dzsentriség, gazdasági csődjét, viszonyosságait, elfedő kép, amint ezt Mikszáth megírta. Nevetünk és gyűlölnék ezeknek a figuráknak lát-tán, helyesebben szölvá: kineveit-

jük és meggyűlölnék méginkább őket. A multról beszél, de a mához szól a darab. A főispáni installáció-nál lehetetlen nem gondolni arra: milyen jó, hogy ma már nem az „úri huncutság” (vagy helyesebben gazemberség) dönti el, kik vezessék a népet, hanem a nép sajátmaga által választott, hivatali képviselői irányítják a tanácsokban az ország életét. S milyen jó, hogy a szerelmet sem a pénz, a vagyon irányítja, hanem a szívek és gondolatok közös céljai, érzelmei. A mult ocsmányosságainak felfedezésével így válik mai szép életünk dícsereivé ez a darab a mikszáthi metsző humor derűjével és megváltozott élet-tülnök tudatának optimizmusával.

A Szegedi Nemzeti Színház előadásai is helyesen tükrözik vissza az eredeti mondanivalót. A rendezés (Szilágyi Albert) megtalálta a kor jellegzetes szellemét s bár vannak hibái, mégis egészében jó munkát végzett, nem eredménytelen igyekezettel élezte ki a társadalmi ellentéteket. Kár azonban, hogy az iparosból — ha főként külső okok miatt is — eléggé szegényes, a szanatórium jelenet díszlet rendezése pedig túlságosan színpadias.

Noszty Feri szerepe nem tartozik a könnyű alakítások közé. Legtöbb helyen játékok jelent a játékban: a számító hozományvadász Nosztynak a szerelmes, rajongószívű fiatalembert kell megjárnia. Zentai Ferencnek sikerült megoldani ezt a feladatot. Simamodorú, ellenszenves figurát formált, aki fokról-fokra gyűlöletesebbé vált — Kevésbé mondhatjuk ezt el Károlyi Istvánról (Noszty Pál). Az urlemberség ugyan jól söt tükölte, teljesen eljutott szerepében, de a belső rothadás, a kezéhez tapadó sok mocok nem érződött alapvetően. Ambrus Edit (Noszty Vilma) tehetséges játékaival is ez a hiba üt. Köztük ki. Inkább az önfeláldozó lány került előtérbe, mint a számító, nem sokat remélő kisasszony, aki — a darab hasonlatával élve — gyalogosam jár, tehát nem nagyon válogathat a hínókban, hanem fel-ül az első kínálkozó kocsi. (Ezen a hibán a rendezésnek is lehetett volna segítenie) — Káldor Jenő főispánja kellemes meglepetést hozott. Igen jól megállta helyét ebben a szerepkörben, amely pedig

sok veszélyt rejt magában a fulzás-sokhoz. Egyetlen hiba volt mégis, hogy Kopereczky ravasszága, természetesen agyafurtsága elsikladi s alakjára jobban az ostoba, dib-dabság, az irányítható bábfigura jellege nyomra bélyegét. — Kömíves Erzsé (Homlódyne) pompás képet nyújtott az úri kerítőnőnek.

Lényegében ezzel a táborral, a közéleti kalandorok éltelen és szennyes táborával áll szemben — ha nem is tudatosan — Tóth Mari. Ennek a szembenállásnak azonban a magatartásban, Tóth Mari egy-niségében feltétlenül ki kell dom-borodnia. Kovács Mária helyesen fogta meg Tóth Mari alakjának ezt az alapvető jellegét. A kisebb kedeti darabosságok később egyre jobban feloldódnak nála s gazdag színekkel eleveníti játékát. A szanatórium jelenetben bájosan hatnak felszegen ijdett mozdulatai, amelynek kiegészítője — az egy-niség teljessége szempontjából — a zárójelenet ugyancsak felszeng, de energikus pillanatai, Ocskay Kornél (Tóth Mihály) az egyébként hi-tetően megformált szerepét a harmadik felvonásban különösen sok külsőséges megoldással ábrázolja és az illusztrálás eszközeihez folyamodott. — Barsy Béla (Pázmár dr) kiegyensúlyozott, átgondolt alakítás: nyújtott, bár túlságosan „elő le-lkismereket” jelentkezt, monda-nivalói súlyának túlzott aláhúzásával — Bartók Julia (Tóthné) kellő-keppen neveltségessé tudta tenni a felfelé kapaszkodó, naivan nagyzó polgárosszonyt.

A többi szerepek közül Miklós György Klementhy szerkesztője maszkjában is kitűnően eltalált alakítás — Almásy Judit (Velkovits Rozsi) néhol eltalált szép hangokat, de túlnyomórészt hiányzott belőle az észinte átélés. — Káray Endre (Kozsehuba) ravaszkodó, alázatosan jámadó figurája ügyesen illeszkedett a szereplők sorába. Farkas József jellemzően ábrázolt Velkovits polgármestere mellett az epi-zóduszokban különösen kitűnt Sugár Mihály, Várady Zsuzsa és Inke László.

A díszleteket Sándor Sándor egyszerű eszközökkel is a darab és a kor hangulatának megfelelően, jelszerűen tervezte meg.

szöveg szerkesztő: Lőkös Zoltán.

ÉPÜL A KOMMUNIZMUS

ÚJ KIKÖTŐVÁROS SZÜLETIK

Lassan ereszkedik a tengerbe a nap. Az alkonyat visszénye a tengerparti város épületeinek ablakain lángol. Magas fenyők emelik fejüket a felhők felé, zúgások beelőv-ad a tenger hullámverésének morajlásában.

Olyan tenger partján vagyunk, amelyet egyszóval, csak elképze-lünk. A kikötőváros pedig éppen most születik. De már áll az iskola-épület. Az ideiglenes szállodák mel-lelt, már kibontakoznak a több-elemeles házak. Itt van a klub, amott a kórház, a fenyves mélyén pedig napról napra nő a diákne-gyed. A városnak még nincs neve, de valószínű, hogy az ifjú építők kérésére Komszomolszknak fogják hívni. Van Amur-menti Komszomolszk, miért ne lehetne Volga-menti Komszomolszk is?

Négy év múlva bevonul a tenger erre a rozsdaszínű fenyőkkel borított földre. A kikötőváros építői, mintha éreznék közeledését, versenyt futnak az idővel. A kútbise-vi vízierőműépítkezés vezetője sze-rettel nézegeti a fenyőket.

— Ne csak a városra gondoljatok — mondja a munkavezetőknék —, hanem azokra az emberekre is, akik majd itt élnek. Bűn lenne megfosztani őket ettől a szépségtől, ígykezzetek ezért minél több ro-vényszetet megőrizni.

A Volga jobbpartján lépcsőzetes hullámokban tornyosul az ég felé a híres Zeiguli-hegység. Tövében az építkezés a modern szovjet technika legnagyobb vívmányaival folyik. Gépek, gépek, gépek! Megszabadítják az embereket a súlyos fizikai munkától.

A legfontosabb munka a vízierő-mű: építkezésénél folyik. Exka-vátorok öntik a földet az önbőlöntő gépkocsikba. Tizenégy exkavátor — mind megannyi géppórtas — 24 óra alatt annyit végez, amennyit 11 ezer kúbos is alig tudna elvégez-ti. A több mint 100 önbőlöntő te-hergépkocsi állít tudja elszállítani a géppórtások által kitermelt földet.

Egy-egy exkavátor mögött csak két ember dolgozik. De hány ezer kezén ment keresztül ez a gép, amíg megkezdte a gorkiji gépkoc-sgyárból Szénbányák, ércbányák, gyárak edikt az anyagot hozzá. Tudósok, gépserkesztők, sztahanovis-ták munkája nyomán kelt életre. A szovjet emberek milliói rakták le a jövővíz vízierőmű alapját.

Az egyik exkavátor mögött két barát, Ljabin és Kamajev igazgat-ják a géppórtást. Lelkesedéssel beszélnek az új kikötő építkezéséről és munkájukat másodpercekben számolják. A munkaperc értéke az egész ország méreteiben millió és millió rubelre rúg.

Egyre széleseedik a munka arc-vonala, a hátszáz pedig egyre újabb és újabb gépeket küld. Itt van a „Pjatyletyka” kotrógép, amely jatszva birkózik meg a süp-pedős talajjal is. Ugyanakkor azon-ban bármilyen kemény földbe is beie tud harapni. Tizenöt méteres mélységből szedi fel a földet kotró-apátjaival és 23 méteres magas-ságba emelve beönti egy különle-ges vak-aknába. A gép ott szét-morzsolja a földet, felhigítja és csővében keresztül egykilométeres távolságba is el tudja juttatni. A szovjet nép ilyen technikával fey-verzi fel a nagy, békés építkezésé-ket.

Szaporán ver a szív, ha az ember szétnéz ezen a tájon. A Volga, Don, Dnyeper és Amu-Darja víze 28 millió hektár földnek adja víz-sza a termékenységét. A sztyeppék és évalagok nemcsak vizet és vi-lanyerőt kapnak a természetálatkító néptől, hanem erdőt is. A 15 éves terv több mint hatmillió hek-tár kiterjedésű erdősávot irányoz elő és már az első két évben több mint egymillió hektárt ültettek be.

A természetálatkítás sztalíni ter-ve támadó hadjárat az aszály, a holt sztyeppék ellen. Zöld övezettel veszik körül a sztyeppét. Az aszály rohamosztagai: a száraz szelek megtörnek az erdősávok zöld fa-lán.

A szovjet emberek millióinak aláírása a Béke Világatáncs Felhí-vásán — szent eskü arra, hogy a szovjet nép megvalósítja nagy, bé-kés céljait.

(Az Izvesztija nyomán.)

Elméleti színvonalunk emelését segíti elő az

ANYAG-ADATSZOLGÁLTATÁS

Elítélték az amerikai határsértő repülőket

Az MTI jelenti: A budapesti ka-tonai törvényszék folyó évi decem-ber 23-án tárgyalta D. Henderson kapitány, J. Swift kapitány, J. Duff és J. Elan őrmesterek, amerikai állampolgárok, az amerikai té-gihaderő tagjainak ügyét. A vádolt-tak valamennyien beismerték, hogy 1951 november 19-én egy C 47 ti-pusú amerikai katonai szállítórepü-lőgépen Gyula térségében megsér-tették a Magyar Népköztársaság határát és 1 óra 41 percen keresz-tül több mint 300 kilométert rep-ültek magyar terület felett. A vádoltak nem tudtak megfelelő ma-gyarazatot adni arra, hogy miért volt repülőgépkön a Szovjetunió fontos területeinek, valamint Cseh-szlovákia, Románia és a Magyar Népköztársaság katonai térképe, hogy miért volt szükségük tábori felhasználására alkalmas rádióal-lomásra, főlös ejtőernyőkre, nagy-számú ledobásra előkészített, köte-gekbe göngyölt meleg takarókra, ami valószínűsíti, hogy ezeket a tárgyakat a népi demokráciákban működő szabotázók és diverzánso-k számára kívánták ledobni. A vád-oltak, akik valamennyien a 12. amerikai légi hadsereg 85. csoport-jának állományához tartoznak, be-valózták, hogy a repülést nappal, jó látóviszonyok mellett hajtották végre, hogy a repülőgép műszerei kifogástalan állapotban voltak és

mindvégig működtek. Repülőitjük alatt különböző állomásokkal érint-keztek és egész leszállásukig szaka-dallan összeköttetést tartottak a frankfurti amerikai katonai rádió-állomással.

A vádoltak azt is beismerték, hogy tudták, hogy a Magyar Né-pköztársaság légterében repülnek. Azt is tudták, hogy miután tilalmi övezetben repülnek, kötelesek lettek volna megfelelő rádiójel útján kö-zölni kilétüket és e közlés után a legközelebbi magyar repülőterén ön-ként leszállni. A vádoltak beval-lozták, hogy ezt a kötelességüket szándékosan elmulasztották.

A katonai törvényszék mindebből megállapította, hogy a vádoltak a Magyar Népköztársaság határát szándékosan sértették meg és ezzel megvalósították a Magyar Népkö-zköztársaság 1948:XLVIII. törvény 48. paragrafusának 1. bekezdésében meghatározott határsértés bünté-tét. Ezért a katonai törvényszék a vádoltakat fejenként 360.000 forint pénzbüntetésre ítélte, melyet meg nem fizetés esetén 3 havi börtön-büntetésre kell átváltoztatni: a ka-tonai szállító repülőgépet az 1950: II. törvény 37. paragrafusának 1. bekezdése a) pontja alapján a ben-ne lévő tárgyakkal együtt elko-boztatta.

A vádoltak az ítéletben megnyu-godtak.

Diciny gyermekszívek üzenete szállt Sztálin elvtárs felé

Sztálin elvtárs 72. születése nap-ját a szegedi békebizottságok is méltón megünnepezték. A házak la-kait, sőt a gyermekeket is bevonák, hogy színes kis kultúr műsorokkal is kifejezzék szeretetüket a békebí-zottság vezetője Sztálin elvtárs iránt.

Az Oroszlán-utcai bérházban pénteken délután összejöttek a kör-nyékbeli dolgozók, hogy Gyermek-délután keretén belül ünnepezzék meg Sztálin elvtárs 72. születésnap-ját. Szemző Aladár, a Békebi-zottság titkárnak beszéde után a „Világ kiterjesz Sztálin” című vers szavalsával Juharos Gabriella kezdte meg a műsoros délutánt. Minden egyes kis műsorral nagy pi-ciny gyermekszívek üzenete szállt Sztálin elvtárs felé. Perényi László kispajás Mozart-rondóját adta elő zongorán. Az ünnep tiszteletére Pe-

rényi pajás kívülről, kotta nélkül tanulva s játszott a művet.

A békebizottságok munkájáról s az itt felmerült hibákról szolt Lam-pert Éva és Odón kispajások csaszuszkája. Énekszámban mon-dották el, hogy milyen nagy fel-adatok várnak most a békebizottsá-gokra.

„Jó tanulással a békeért” című, egyfelvonásos kis színműben mu-tatták be az Oroszlán-utcai kispaj-tások, hogy hogyan harcolnak ők is a békeért.

Sztálin elvtárs születésnapjának tiszteletére rendezett Gyermekdél-után végig lelkes hangulat kísérte. A szavakatok, az énekszámok mind a boldog, a szabad életünkről zeng-tek. Az Oroszlán-utcai Békebi-zottság jó munkát végzett. Csaldátiban és mégis nagy lelkesedéssel ünne-pezték december 21-ét.

Előadás a szovjet házassági jogról

A II. Szegedi Szovjetjogi Tanfo-lyam legutóbbi előadását dr. Polay Elemér egyetemi tanár tartotta „A szovjet házassági jog” címmel. Ismertette azt az Engesztől szár-mazó elméleti alapvetést, amelyen a szocialista szovjet házasság in-tézménye felépült. A polgári társa-dalmakban a házasságkötés osz-tályszempontok figyelembevételével meg végbe s így feltétlenül érde-kházasságot teremt. Ezzel szemben a szocialista társadalomban a há-zasságkötésnél csupán a felek sze-mélyes vonzalma a döntő.

Rámutatott arra a jogfejlődésre, amely a Szovjetunióban a házassági jog fejlődése tekintetében a

Sztálini Alkotmány megalkotásáig végbement, majd ismertette a már megvalósult szocializmus házassági jogának rendszerét. A házasság jogintézménye keretében — mint az a Sztálini Alkotmány alapté-leiből következik — teljes mérték-ben érvényesült a felek szabad aka-rata, a házasság teljes jogegyen-lősége és egymástól való függet-lensége, s célja a házasságnak a szovjet társadalom további építésé-re, részben a gyermekek, mint leem-lő szovjet emberek nevelése, részben pedig a társadalomépítésben való kölcsönös házastársi segélynyújtás útjain.

Megválasztották a termelőszövetkezetek és gépállomások országos tanácskozásának csongrád megyei részvevőit

A termelőszövetkezeti mozgal-munkban és gépállomásaink munká-jában eddig elért eredmények fel-mérése, a meglévő hibák kiküszö-bölése és az előtűnő álló nagy fel-adatok megoldása szempontjából hatalmas jelentőségű lesz a szcsék és gépállomások élenjáró dolgozó-i-nak december 27-i országos tanács-kozsza.

Szövetkezeteink tagsága és gép-állomásaink dolgozói nagy lelkesé-déssel készülnek erre az értekezle-re Csongrád megyében is. Legjobb szövetkezeteink és gépállomásaink már meg is választották küldöttei-keket, hogy képviselthessek magu-kat a tanácskozáson: átadhassák munkamódszereiket, tapasztalatai-ukat, ugyanakkor ők maguk is tanul-

hassanak, hogy a jövő esztendőben még nagyobb eredmények szülei-hessenek mezőgazdaságunk szocia-lista építésében.

Szeged városát és a szegedi járás termelőszövetkezeit és gép-állomásait a megye többi résztvevői között a következő dolgozók képi-selik majd a december 27-én kez-dődő tanácskozáson: Zina Miklós, a szegedi Dóza-Iszcs elnöke, Fedor Imre, a csorvai Kiss Imre-tsz el-nöke, Szűcs József, a kükesházi Új Élet I. típusú Iszcs elnöke, Kardos Imre, a deszki Béke-Iszcs párttitká-ra, Kalmár Szilveszterné, a doma-széki Rákóczi-Iszcs tagja, Rigó An-tal, a mórhalmai gépállomás veze-tője.

Megalakulása alkalmából hangversenyt rendez a Vakok Szövetsége szegedi csoportja

A Vakok Szövetsége szegedi csoportja december 31-én alakul meg Szegeden. A megalakulást mi-nél ünnepélyesebbé akarják tenni és ezért ezen a napon délelőtti 11 órai kezdettel nagyszabású hang-versenyt rendeznek a szegedi Vó-rós-Csillag Mozbán. A hangver-senyt leghíresebb vak művé-szeink lépnek fel: Ungár Imre Kos-súta-díjas, Bán Sándor, Révész Ol-

to zongoraművészek, Berindán László hegedűs, Turóczy Julia és Kiss Zoltán énekművészek. A műsorban Bach, Haydn, Beethoven, Chopin, Liszt, Mozart, Kodály és Bartók művek szerepelnek. A műsor meg-rendezésével is meg akarja mutatni a Vakok Szövetsége, látó dolgozó társainak, hogy ma már a nem lá-tók is komoly értékes tagjai a népi demokrácia társadalmának.